

PRŮVODCE BÍTEŠSKEM

SWAZEK I

NAUČNÁ STEZKA SVATÁ HORA

| Řečkovice - Ronov, výchozí bod naučné stezky |

Foto: Archiv Regionální učebnice

Výchozím bodem Naučné stezky Svatá hora, kterou obdivovatelům zdejší krajiny připravily Lesy České republiky s.p., Lesní správa Náměšť nad Oslavou, je řečkovická vlakové nádraží. Protože se jedná o skutečně výjimečné dílo, dovoluji mi, abych touto cestou jeho tvůrcům jménem Informačního centra a Klubu kultury Města Velké Bíteše veřejně poděkoval.

Alois Koukola

| Mapa trasy naučné stezky |

Foto: Archiv Lesů ČR

Vážení čtenáři - turisté!

Předkládáme Vám první svazek edice „Průvodce Bítešskem“, který pro Vás připravilo Informační centrum a Klub kultury Města Velké Bíteše. Věříme, že Vás trasa naučné stezky Svatá hora zaujme, a že Vám tyto informace usnadní putování touto zajímavou krajinou regionu Bíteška.

*Alois Koukola, autor průvodce
Tomáš Jelínek, ředitel IC a KK*

OŘECHOV S MÍSTNÍ ČÁSTÍ RONOV

Ještě do roku 2002 patřil Ořechov výkonem státní správy 2. stupně pod MÚ ve Velké Bíteši (matrika, stavební úřad aj.), potom přešel na vlastní žádost přímo pod MÚ ve Velké Meziříčí. Přesto považuji za objektivní pokládat Ořechov za přirozenou součást bítešského regionu i za jednu z obcí čtyřúhelníku - Heřmanov, Skřínářov, Ořechov, Kadolec - vymezujícího nejzachovalejší a nejvýše položenou oblast Bíteška - oblast kolem Svaté hory.

Obec, přiléhající svou severovýchodní částí ke svahům lesnatého hřbetu Kuní hory (643 m n. m.), který se táhne až od „Svaté“, je ve své střední nejnižší části (vzato společně s Ronovem) proložena několika rybníky, nad kterými směrem k jihu trůní **Ronov** se svou historickou **tvrzí a kostelem** svatého Antonína Paduánského.

Co můžeme Ořechovu závidět, je jeho dopravní „obslužnost“. S Velkou Bíteší, od které je vzdálen 8 km směrem severozápadním, jej spojuje dosud poměrně kvalitní státní silnice první třídy I/37 vedoucí do Žďaru nad Sáz. a dále přes Pardubice až do Trutnova. Kolem jeho rybníků prochází moderní, dvoukolejná železniční trať Brno – Havlíčkův Brod, se zastávkou ve středu obce na okraji hráze, která spojuje

| Historická tvrz Ronov |
Foto: Alois Koukola

Ořechov s Ronovem. Odtud také začne naše putování po naučné stezce. Jednotlivé zastávky stezky jsou opatřeny informačními tabulemi a jsou číslovány ve směru prohlídky od Ořechovského nádraží:

Pozn.: Naučnou stezku je možné absolvovat po etapách, ale je třeba si uvědomit, že trasa stezky je popsána (kurzivou) ve směru vzrůstajících čísel jednotlivých zastávek. Proto doporučuji procházet jednotlivé úseky také tímto směrem.

1. ŽELEZNIČNÍ STANICE OŘECHOV

Informační tabule vítá návštěvníky, udává délku celé trasy 16,9 km (uzavřený okruh zpět do výchozího bodu), seznam všech patnácti zastávek s mapkou a grafem převýšení.

Vyjdeme z nádraží na státní silnici směrem na Křižanov a dáme se doprava první prolukou mezi domy, označenou bílým rovnoramenným trojúhelníčkem se zeleným logem Lesů České republiky. Tato značka nás bude provázet po celé trase. Pokračujeme po ní cestou až na okraj lesa, kde mírně vpravo narazíme na navazující lesní cestu, která nás dovede k další zastávce. Informační tabule je přímo u cesty vpravo a vlastní skála asi 50 m nad ní.

2. SKÁLA ŠENKÝŘKA – 654 m n. m. (2 km)

Českomoravská vsočina patří převážně k prahorním útvarům. Hlavní horninou je rula a další již méně zastoupené jsou žula a hadec. Skála představuje obnažené skalní podloží vystupující z okolních hlinito-písčitých málo úrodných půd vytvořených postupným zvětráváním. Tyto zemědělsky těžko využitelné půdy byly ponechány lesům i po kolonizaci původních pralesů vysočiny, která začala na přelomu 11. a 12. století a základní osídlení krajiny bylo dokončeno během dvou století. Podobné skalní útvary najdeme v blízkém okolí v lesích západně od Heřmanova (Dlouhá skála), nebo severně od obce Nová Ves (skála Lamperk 545 m n. m.).

Pokračujeme dále lesní cestou asi 150 m na odbočku doprava, vyznačenou již uvedenou směrovou značkou (bílým trojúhelníčkem), dále asi 100 m do kopce a potom doleva na vrchol.

3. SMÍRČÍ KÁMEN (2,4 km)

Smírčí kameny většinou připomínají nějaké tragické události. K tomuto smírčímu kamenu se váže stejná pověst jako ke krvavé svatbě u nám dobře známých „Devíti křížů“ v roce 1540. Svatební průvod se ubíral lesem z Kadolce na obřad do kostela v Ronově. Zhrzený nápadník zabil nevěstu, která nedodržela zasnubní slib, svatebčany, svého pomocníka a nakonec sám sebe. Vypráví se o sedmi obětech, o čemž snad svědčí dva kříže z jedné strany smírčího kamene a z druhé strany čtyři. Původně prý jich bylo možno rozeznat devět. V našem regionu najdeme podobné smírčí kameny v okolí Ondrušek, za Novou Vsí, nad Myslivnou Na Rohách, nebo u silnice z Heř-

manova do Křížanova. Zřizovatelé těchto informačních tabulí zaslouží poděkování za podrobný popis flory a fauny uváděný na většině z nich. Na této jsou popsány i vyobrazeny zdejší stromy a keře. Dnes převládá smrk, často v monokulturách. Jeho masivní vysazování začalo již koncem 19. století z ekonomických důvodů. Původními dřevinami na Českomoravské vysočině byly v nižších polohách lípy, dub zimní a habr obecný, ve výše položených oblastech buk lesní a jedle bělokorá.

Nyní se vrátíme zpět na lesní cestu, ze které jsme odbočili a pokračujeme původním směrem asi 150m až uvidíme nám již známou směrovou značku, podle ní odbočíme doleva, po dalších asi 50m přijdeme na křižovatku lesních cest vyznačenou dvěma směrovými značkami. Dáme se po té, která ukazuje do protisměru a po pár desítkách metrů dojdeme k již čtvrté informační tabuli:

4. KADOLECKÁ STUDÁNKA (2,9 km)

Většina zdrojů podzemních pramenů vysočinských studánek vzniká na skalních podložích větších souvislých lesních ploch. Lesní prameny nejsou tolik zatěžovány negativní činností člověka, jako je tomu např. v zemědělství, nebo v okolí lidských sídel. Proto lze dodnes využívat čistou pitnou vodu z Kadolecké studánky jako vodu kojeneckou. Na této informační tabuli jsou navíc popsány a zobrazeny vyskytující se mechorosty a kapradorosty. Studánku najdeme ve svahu, asi 50 m od tabule.

Vrátíme se zpět po lesní cestě přímo do Kadolce, pokračujeme uličkami po pravém okraji obce, dále přes „mléčnou farmu“ vzhůru po polní cestě, potom doleva přímo na „Svatou“. Musíme se držet stále vlevo a stoupat na vrchol, kde uvidíme altánek s oltářem a sochou sv. Zdislavy, informační tabule a schránku s návštěvní knihou, do které můžete svoji návštěvu zaznamenat.

5. SVATÁ HORA – 680 m n. m. (5,9 km)

Svatá hora u Heřmanova - jak zní oficiální název - je nejvyšším místním polohopisným bodem.

Oblast kolem „Svaté“ (lidový název) je typem krajiny ojedinělé v celém regionu.

Nadmořská výška zvrásněného hřbetu táhnoucího se až od Heřmanova, přesahující 650 m n. m., je příčinou rozdílných přírodních a zejména klimatických podmínek ve srovnání s V. Bíteší, od které je vzdálena pouhých 8 km vzdušnou čarou. Nápadné je to zejména v zimních měsících, kdy jsou zde dobré podmínky pro lyžování.

| Svatá hora |

Foto: Archiv Regionální učebnice

| Vrchol Svaté hory |
Foto: Alois Koukola

Svatá je dominujícím vrcholem z dálky viditelného hřbetu, který se zvedá z mírně zvlněného reliéfu okolní krajiny mezi Křižanovem a Osovou Bítýškou. Geomorfologicky je součástí Bítešské vrchoviny, která je součástí většího celku – Křižanovské vrchoviny. Pokud byla odlesněná (např. po větrných smrštích) skýtala nevidaný kruhový rozhled. Podle pamět-

níků byla z tehdejší dřevěné rozhledny, za zvláště temných nocí, vidět zář noční Vídně *(pro místní utipálky uvádím, že rakouské)*.

Je to také známé křesťanské poutní místo, jehož název pochází pravděpodobně z dob cyrilometodějských misí. Pro věřící ze širokého okolí i pro milovníky historie je toto místo především spjato se životem svatě Zdislavy, která se narodila kolem roku 1220 v nedalekém Křižanově významnému moravskému šlechtici panu Přibyslavovi a jeho manželce Sibyle, původem ze Sicílie. Mladičká Zdislava byla v křižanovském chrámu sv. Václava provdána za pana Havla z Lemberka, pobočníka krále Václava I. Celý svůj život prožila po manželově boku na hradě Lemberku, (poblíž dnešního Jablonného v Podještědí). Zakládala kláštery a především pečovala o chudé a nemocné. Zemřela pravděpodobně v roce 1252, ve věku 32 let. Zdislava byla svatořečena 1. 5. 1995 v Olomouci, prvním slovanským papežem Janem Pavlem II.

Přes různé pověsti, kterými je toto místo opředeno, a které jsou předávány mezi jednotlivými generacemi, je nejpravděpodobnější ta skutečnost, že mladičká Zdislava, která vynikala svou zbožností a láskou k chudým a nemocným, chodila na toto, pro ni již tehdy posvátné místo, poustevničit a modlit se. Na počest sv. Zdislavy patronky rodin je na vrcholu několikrát do roka sloužena poutní mše svatá. Informační tabule, umístěná na konci sestupové cesty na kraji lesa, popisuje a vyobrazuje také vyskytující se lišejníky, jejichž hojný počet dokazuje, že zde zůstalo zachováno čisté ovzduší. Ještě jedna vzpomínka: Do severovýchodního úbočí Svaté hory narazilo v roce 1951 vojenské letadlo, které chtělo v nepříznivém počasí přistát na křižanovském letišti. Pilot na místě zahynul.

Odcbázíme ve směru s oltářem za zády do maleho „sedélka“ s odpočinkovou lavicí. Dáme se doprava prudkým sestupem na okraj lesa k informační tabuli po levé straně. Před námi je poměrně rozleblá křížovatka zpevněných lesních cest, tzv. „svážnic“. Přímo bychom došli k Myslivně Roby, vpravo na zalesněný hřeben Kuní hory (649 m n. m.) s tím, že bychom cestou ještě navštívili zastávky č. 14 a 15, které budou popsány později. Z nejvyššího místa této zkerácené trasy je možno odbočit přímo do našeho východiska – Ořechova, nebo pokračovat pořád dál

po této „svážínici“ až na silnici spojující Skřínářov s Heřmanovem. My ale půjdeme od **informační tabule přímo** směrem na Roby a asi po 50 m odbočíme doleva a budeme stoupat úzkou lesní cestou (spíše pěšinou) nahoru. Asi po sto metrech uvidíme po levé straně další informační tabuli:

Pozn.: Na „Svatou“ je také možno dojít od autobusové zastávky „Bojanov“ na silnici č. 391, spojující Heřmanov s Křižanovem. Trasa vede po již zmíněné, dobře upravené lesní cestě - „svážínici“ a poutník musí překonat převýšení 125 m. Za své úsilí bude odměněn krásnou scénérií při průchodu zajímavě vjískově utvářenou okolní krajinou.

6. KOPEC VOKOUŇÁK (6,2 km)

Kopec Vokouňák je pojmenován po nebezpečném pytlákovi Vokounovi z Tišnovska, který zde byl smrtelně zraněn při přestřelce s mysliveckým personálem v listopadu roku 1821. Informační tabule dále popisuje poškozování zdejších smrkových monokultur větrem, sněhem, jinovatkou, ale také lesními škůdci. V historii jsou zaznamenány větší škody způsobené větrem v letech 1827, 1868, 1890 a 1930. Dne 13. července 1984 postihla Vysočinu větrná smršť „Markéta“, při které bylo jenom v této oblasti zničeno 75 tisíc metrů kubických dřeva na ploše 224 ha. Byla to největší kalamita v poslední době – během jedné noci vznikla téměř souvislá holina od obcí Dolní Libochová a Kadolec až za kopec Vokouňák. Značné škody způsobila také jinovatka v letech 1932-33 a 1996, sucho v letech 1947-48, 1990 a 2004 a kůrovec v letech 1932, 1945-46, 1990 a 2005.

Dále pokračujeme nejvyšším položeným zálesněným břebenem regionu směrem k Heřmanovu. Jdeme po úbočí, procházíme „bučinou“, klesáme a opět stoupáme, po levé straně (musíme ale projít asi 100 m okrajem mladého lesa) máme vysokou kovovou konstrukci - místními nazývanou „maják“. Byl to světelný maják sloužící za první republiky i v následující II. světové válce k navádění letadel. Scházíme mírně dolů do vysokého lesa, na jehož okraji vyjdeme na rozsáblou, vysoko nad Heřmanovem položenou náhorní plošinu plnou různě roztroušených chat. Držíme se vpravo při okraji lesa a sejdem dolů na silnici vedoucí z Heřmanova do Skřínářova. Asi 100 m před lesem je odbočka doleva na začátek „březiny“. Po cca 15m najdeme další informační tabuli:

7. HEŘMANOVSKÉ KOULE (8,2 km)

Jedná se o světoznámý nerost ve tvaru nepravidelných koulí o průměru až 10 cm. V celém světě se nachází jen ojedinele a velmi vzácně. Je uložen v Národním muzeu v Praze i ve vídeňském Přírodovědném muzeu („Naturhistorisches Museum“ na náměstí Marie Terezie).

O heřmanovských koulích již bylo ve zpravodaji pojednáno, přesto uvedu jejich složení: Jádro je tvořeno čočkou ze šupin hnědého flogopitu, okraj z vláknitého

| Heřmanovská koule |
Archiv Lesů ČR

šedého antofylitu a mezi nimi je šedozelená vrstva chloritu a montmorillonitu. Navzdory tomu, že se jedná o naleziště chráněné zákonem, najdou se různí - pro dnešní dobu typičtí „nenasytové“, kteří jsou schopni nelegálně, dokonce mechanickou těžbou znemožnit zachování tohoto vyjímečného přírodního útvaru pro budoucí generace. Podobně ohrožena je i nedaleká chráněná lokalita s výskytem silně ohroženého druhu orchideje - vstavače kukačky

z čeledi vstavačovitých. Dorůstá výšky 8 – 30 cm a květenství ve tvaru řídkého klasu má barvu nachovou nebo růžovou. Okolní krajina s dostatkem rozptýlených křovin v polní krajině je vhodná pro dnes již ohrožený druh dřive hojné lovné zvěře – koroptve polní. Je to i zásluhou myslivců z heřmanovské honitby, kteří již řadu let vysazují keře a tím rozšiřují plochy stávajících remízků a obhospodařují pruhové potravní pásy. Myslivci koroptve začátkem zimy „komorují“ v uzavřených voliérách do příchodu jara, a tím snižují škody způsobené dravci a počasím. V okolních lesích se běžně vyskytuje zvěř černá, srnčí, mufloni, zajíci a bažanti. Díky poměrně zachovalé přírodě v okolí Sváté hory je v létě v polích slyšet i křepelky polní a začátkem 70. let se v lesích a lučních zákoutích pod „Svatou“ ještě vyskytoval tetřívek obecný. Uvedený nerost i lovná zvěř jsou na tabuli vyobrazeny.

Ušli jsme téměř polovinu z celkových 16,9 km délky naučné stezky a nyní se vydáme po silnici směrem na Skřínářov. Po asi 100 m vstoupíme do lesa, jdeme mírně do kopce až po dalších cca 300 m přijdeme na křižovatku s lesními cestami – vpravo na Rohy a my odbočíme vlevo směrem na Ondrušky. Asi po 60m uvidíme vlevo na kraji lesa další informační tabuli:

8. HRÁDEK (8,7 km)

Od informační tabule půjdeme několik desítek metrů po okraji lesa, až uvidíme poměrně výrazný a zachovalý půdorysný reliéf hrádku či menší tvrze s ochranným vodním příkopem. Přes velmi sporadické a staletými zastřené informace je pravděpodobné, že jeho vznik souvisí s kolonizací Vysočiny po roce 1200, a že byl založen a užíván řádem Německých rytířů jako opevněná strážní věž při zakládání okolních osad. Historické prameny z roku 1366 zaznamenávají koupi lánu ve Vilémovicích bratry Bohuňkem z Rohů a Ješkem Rohovcem, kteří (podle jmen) mohli být dalšími uživateli hrádku. Dále je také uváděn Ješek z Rohova s manželkou Ofkou v roce 1406. Zánik hrádku je připisován husitským válkám.

Na informační tabuli je dále vyobrazen erb řádu Německých rytířů s dobovými ilustracemi a poměrně rozsáhlé odborné pojednání o houbách vyskytujících se v okolních lesích, včetně vyobrazení.

Pokračujeme dále touto zpevněnou lesní cestou směrem na Ondrušky až narazíme na první odbočku doleva. Pokračujeme po ní dále (směrem na Milešín) a po cca 500 m odbočíme na podobnou lesní cestu doprava, sledujeme levou stranu až před mladým lesíkem uvidíme další informační tabuli:

9. ANGLICA (10,7 km)

Název, na první pohled nesrozumitelný, skutečně vypovídá o určitém nedorozumění tehdejších obyvatel. Cenné informace podává pan Kristián Kopečný z Milešína (zvaný „Křišpín“), který zemřel v roce 1949: „Byla válka prusko – rakouská. Po vítězné bitvě u Hradce Králové v roce 1866 postupovala pruská armáda z Čech směrem do nitra rakouské monarchie. Při svém průchodu Moravou se jedna část regimentu pruské pěchoty utábořila na čas na tomto místě zvaném „Dlouhá

| Uniformy pruské armády |

Foto: Alois Koukola (zdroj wikipedie)

leč“. Byla to lesní louka u tehdejší hlavní cesty, spojující Milešín z „císařskou cestou“ (zastávka č. 11). Děti z Milešína chodily mezi vojáky sbírat lesní jahody. Paradoxem bylo, že tito cizí vojáci sloužili dětem jako ochrana před panskými hajnými, při tomto zakázaném sběru. Jednoho dne přijížděli od Heřmanova „nepřátelští“ dragouni, kteří, nic netušíce, se náhle octli v palbě „zdejších“, na okraji lesa ležících prusáků. Dětem se podařilo z lesa utéct. Většina dragounů byla pobita a najatí vesničané je museli pohřbívat. Protože podle uniforem byli pro ně neznámí, rozšířila se zpráva, že zabití rejtaři byli Angličané, kteří pomáhali Rakousku ve válce s Pruskem“. Protože jediným spojencem Rakouska v této válce bylo Sasko, je pravděpodobné, že pobití vojáci v těchto „odlišných“ uniformách byli Sasové, nikoliv Angličané. Ve své další části se tato informační tabule zabývá lesními rostlinami a mimo jiné uvádí: Předhoří Českomoravské vrchoviny leží na rozhraní dvou významných oblastí a to středoevropské lesní květeny a teplomilné jihovýchodoevropské květeny. (Pozn.: K tomuto místu se také vztahuje krátká povídka „Princ, který plakal“ uvedená ve Zpravodaji 3/2013)

Najít další informační tabuli bude poněkud obtížnější. Otočíme se vpravo do směru prohlídky a vydáme se šikmo vpravo do lesa pod úhlem cca 45°, málo znatelným lesním průsekem. Po překročení horizontu scházíme mírně vlevo do hlubšího žlabu, kde najdeme další informační tabuli.

10. HAUGWITZOVY STUDÁNKY (11,5 km)

Sešli jsme do místa, nazývaného „Studený žleb“, které lesníci považují za lokalitu vyznačující se růstem nejkvalitnějšího dříví v celém osovském revíru. Příčinou je příhodné mikroklima, které se nabízí ke znovuvysazování původních dřevin a to buku i vzácné jedle. Umělá obnova jedle a buku v maloplošných prvcích (násecích a kotlících) je doplňována přirozenou obnovou smrku. Výsledkem tohoto dlouhodobého snažení několika generací lesníků bude znovu obnovený, zdravý smíšený les, odolný vůči kalamitám i škůdcům. Současné snažení lesních hospodářů zhodnotí až budoucí generace. Nyní k vlastním studánkám. Původní přírodní mělké studánky se vyznačovaly znamenitou osvěžující vodou a proto je majitel osovského panství hrabě Haugwitz nechal obroubit. I v současné době působí toto utajené místo příjemným i uklidňujícím dojmem a je dobrou vizitkou lesních hospodářů.

Pokračujeme ve směru prohlídky po lesní cestě, u které stojí informační tabule, směrem jihozápadním (tj. jsme-li čelem k informační tabuli – otočíme se doleva), až přijdeme na začátek chatové oblasti a na okraji lesa protněme zpevněnou lesní cestu Rohy – Ondrušky. Zde uvidíme další informační tabuli:

11. CÍSAŘSKÁ CESTA (12,3 km)

Císařských cest vedoucích přes území Čech a Moravy bylo více, některé jsou v historických materiálech označovány již jako silnice. Jedna z nejznámějších spojovala Prahu s Vídní a vedla přes Jihlavu a Moravské Budějovice. Tato naše „císařská cesta“ spojovala sever Čech s Moravou a Dolním Rakouskem. Její těleso je dodnes patrné na několika obnažených místech, která nalezneme, jdeme-li po zpevněné lesní cestě od našeho stanoviště (na okraji lesa) směrem na Ondrušky (tj. na východ). Povrch cesty byl vydlážděn oblými kameny a zakončen zřetelnými, vyvýšenými okraji. Cesta dále procházela obcí Ondrušky, lesem Ochoza a stáčela se jih kolem zámku Osová, sídla hraběcího rodu Haugwitzů, kteří osovské panství zakoupili v roce 1797. Patřilo k němu 430 ha orné půdy a luk ve čtyřech dvorech, 51 ha vodních ploch rybníků, 188 ha lesa v revíru Víckov a 674 ha lesa v revíru Rohy (naše příští zastávka). *Kdo by se nechtěl vracet zpět do Ořechova, může pokračovat po této cestě do Osově a odtud dojít na 1,5 km vzdálenou vlakovou zastávku Vlkov u Tišnova.* Na informační tabuli je dále pojednáno o cestách a rostlinách, o jejich zvláštním propojení: „Cesty, lidské cestování a přemístování zboží byly od nepaměti příčinou stěhování rostlinných druhů na takové vzdálenosti, kterých by rostliny nemohly vlastními silami dosáhnout...“. Tak tomu bylo i v dobách používání této císařské cesty. Zavlečené druhy se usídlovaly v nových areálech a často výrazně potlačily původní vegetaci. Některé druhy byly dovezeny úmyslně, aby zkrášlily zahrady a parky kolem středověkých šlechtických sídel a časem se dostaly do volné přírody, kde se i dnes obtížně likvidují. Mezi tyto zavlečené agresivní druhy patří zejména (na tabuli vyobrazené) bolševník velkolepý (obrovský), křídlatka japonská a netýkavka žláznatá.

Další naší zastávkou budou známé „Rohy“, na které dojdeme buď po lesní cestě ve směru, kterým jsme přišli, nebo vpravo po zpevněné lesní cestě (kratší varianta. V prvním případě dojdeme na silnici Skřínářov – Heřmanov a půjdeme po ní směrem severním (na Heřmanov) až dojdeme ke křižovatce se zpevněnou lesní cestou (po které bychom přišli v druhém případě)) a dáme se směrem doleva, asi po třech stech metrech jsme u cíle.

12. MYSLIVNA ROHY (14,5 km)

Přišli jsme do krásného, tichého zákoutí na úpatí Svaté hory a před námi se zde, uprostřed lesů, nečekaně jako v pohádce, náhle objeví pěkně upravená myslivna Lesů České republiky, doplněná menším rekreačním areálem. Původně zde stávaly hospodářské budovy poplužního dvora, obklopené asi 50 ha orné půdy a luk. („Poplužní dvůr“ - historický název pro panský, neboli vrchnostenský dvůr, ke kterému náležela dominikální půda, tzn. spravovaná přímo v režii šlechticů, na které pracovali robotníci a námezdní dělníci, a která až do roku 1757 nepodléhala zdanění).

V roce 1800 byl dvůr i s pozemky vykoupen novým majitelem osovského panství – Jindřichem Vilémem Haugwitcem. Pozemky byly zalesněny a na místě dvora postavena myslivna jako sídlo panského revíru „Rohy“. Ta byla údajně kolem roku 1900 přestavěna do podoby zámečku pro hraběnku z rodu Haugwitzů. Po její předčasné smrti byl zámeček upraven a od roku 1908 opět využíván jako fořtovna. V roce 1940 byla přistavěna hájenka, zbouraná po roce 1990, aby uvolnila místo tenisovým kurtům. Současná budova myslivny, byla do nedávna správní budovou revíru Osová a sloužila také k reprezentaci Lesů České republiky i k rekreaci jejich zaměstnanců.

Nyní je soukromým majetkem.

Odházíme dále ve směru prohlídky směrem jihozápadním podél hospodářských budov a za poslední zabneme doprava směrem k lesu. Po cca 100 m se lesní cesta rozdvojí a my se dáme tou

| Myslivna Rohy, zastávka číslo 12 |

Foto: Alois Koukola

výraznější větvi opět směrem mírně doprava. Po cca 150 m sejdem do dolinky a pokračujeme směrem do stoupání, které se postupně vyrovnává a po asi 200 m od dolinky (0,5 km od poslední zastávky) uvidíme po levé straně další informační tabuli:

13. ZANIKLÁ VESNICE ROHY (15 km)

Nacházíme se na zajímavém místě skrytém uprostřed lesů, kde kdysi stávala středověká vesnice zvaná „Rohy“. (Zavadil a Tiray ve své „Vlastivědě Moravské“ používají nářeční tvar „Rohe“). Patřil k ní také „poplužní dvůr“, popsany na předchozí zastávce (č. 14). Krátké zamyšlení zde, ve stínu bukového lesa, v nás vyvolává představy o životě dávných obyvatel osady na úpatí Svaté hory, z nichž někteří pravděpodobně pracovali nedalekém stříbrném dole. Je až neuvěřitelné, jak čilý byl život v této chladné (610 m n.m.), pusté končině. Lidé se zde rodili i umírali, pracovali i milovali a cítili se být přirozenou součástí této zajímavé krajiny.

Zvláštnost tohoto místa umocňuje pozoruhodný osud, který osadu potkal. Ves byla v letech 1560 až 1590 vysídlena. Osadníci ji údajně „pustili“ pánům Osovským, kteří jim náhradou vystavěli u Březí ves Nové Rohy a přidělili polnosti k obhospodařování. Nové Rohy byly koncem 17. stol. přejmenovány na Ondrušky. Po třicetileté válce (1618 – 1648) zbyl z vesnice Rohy již jen popsany poplužní dvůr, který byl „zrušen“ v roce 1800. Pozemky dvora byly zalesněny a pro místo se vžil a používal německý název - „Meierhofwald“ (les poplužního dvora, poplužní les). Ještě dnes zde můžeme vidět zbytky mezi zaniklých políček s několika původními sády. Snad poslední připomínkou je studna ukrytá v mlazinách, asi 200 m od myslivny.

Informační tabule nás dále seznamuje s vyskytujícími se savci. Najdeme zde nejen druhy všeobecně rozšířené, ale často i na prostředí vázané „specialisty“. Kromě druhů migrujících z nižších poloh okolní lesnaté krajiny lze spatřit i druhy horské, pro něž zdejší chladnější prostředí představuje vhodné životní podmínky. Vyskytuje se zde: jelen lesní, srnec obecný, prase divoké, liška obecná, jezevec lesní, kuna lesní, kuna skalní, plch velký, myšice lesní i řada drobnějších druhů. Mnohdy je možné spatřit i nepůvodní druhy – muflona i nenápadného psíka mývalovitého.

Pokračujeme dále po lesní cestě, která se vlní po mírně stoupající rovině, až po levotočivé zatáčce přechází do stoupání na vrchol (asi 300 m od poslední zastávky). Dále scházíme cca 150 m do údolí, kde protneme zpevněnou lesní cestu - „svážnici“, po které pokračujeme vlevo (jižním směrem) asi 100 m do stoupání. Potom svážnice klesá a za mírnou zatáčkou doprava, po pravé straně, v mírném stoupání najdeme další informační tabuli:

14. STUDÁNKA STŘÍBRNICE (15,7 km)

Název studánky je odvozen od cesty vedoucí z tehdejších stříbrných dolů ve Svaté hoře do bývalé vesnice Rohy. Studánka je jedním z mnohačetných **pramenů Bílého potoka**. Tato větev, sbírající vody z oblasti Svaté hory, napájí Holinkovský rybník

u Skřinářova, osovskou rybníční soustavu a Vlkovský rybník, z kterého vytéká už jako „Radostínka“ a za Velkou Bíteší se spojuje s potokem „Bítýška“. Od soutoku je tok již většinou nazýván „Bílý potok“, ale v některých starších dokumentech je zachováno i nadále jméno „Bítýška“. Encyklopedie Wikipedia k Bílému potoku uvádí: „Zdrojnice (pramen) – severně od Skřinářova, 605 m n. m.“.

Dále jsme zde informováni o vyskytujících se druzích ptáků, které pro jejich nápadnost může při troše pozornosti pozorovat každý návštěvník. Ve starých porostech se můžeme setkat se šplhavci žlunou zelenou i šedou, datlem černým i s několika druhy strakapoudů. Hnízdí zde i několik párů čápů černých a krkavců velkých, u potoků lze pozorovat i vzácného ledňáčka říčního. K lesním dravcům patří zejména jestřáb lesní a krahujec obecný, sovy – pušтік obecný, kalous ušatý a vzácně i výr velký. Zpěvné ptactvo zastupuje několik druhů sýkor, brhlík lesní a křivka obecná.

Pokračujeme dále po „svážínici“ asi 150 m do stoupání, potom se cesta rovná a po pár metrech mírného spádu protíná svážínici polní cesta vedoucí ze Skřinářova do Kadolce. Následuje dlouhé klesání na jehož konci v mírném stoupání (po celkových 1,2 km od minulé zastávky) uvidíme po pravé straně, pár metrů od cesty, na kraji lesa poslední informační tabuli naší naučné stezky:

15. STUDÁNKA POD KUNÍ HOROU (16,9 km – konec stezky)

Studánku najdeme kousek od cesty směrem do svahu. Je to jedna z četných studánek místních lesů, jejíž název je odvozen od jednoho z vrcholů hřbetu vyvýšeniny Skřinářovského lesa, (táhnoucího se od Heřmanova až po Ořechov) – Kuní hory (649 m n. m.). Vrchol je uváděn na všech starých mapách a byl později zkomolen na „Koní

| Kuní hora - pohled od Skřinářova |
Foto: Archiv Regionální učebnice

horu“, lidově „Koňhoru“. Správný název byl zřejmě odvozen od výskytu kun v této oblasti. Tyto drobné lasicovité šelmy jsou zde dodnes, častěji lze spatřit kunu skalní, méně kunu lesní. Vyskytují se zde i ostatní šelmy této čeledi: lasice kolčava, lasice hrastaj, tchoř tmavý a největší z nich – jezevec lesní.

Informační tabule nám dále poskytne zajímavé informace o snahách lesníků „obnovovat les cestou přirozeného zmlazování náletem semen z mateřského porostu. Tento způsob obnovy se nazývá seč clonná, nejrozšířenější a nejjednodušší je tzv. „okrajová seč clonná“. Spočívá ve využití bočního světla a srážek, které vnikají do porostu po uvolnění jeho okraje těžbou. Pod mateřským porostem tak vznikají ideální podmínky pro vývoj semenáčků“.

| Konec naučné stezky nad Ořechovem |
Foto: Alois Koukola

Náše putování skončilo, zbývá už jen dojít zpět do výchozího bodu – železniční stanice Ořechov: Půjdeme proto dále do stoupání po této „svážnici“, až pod jejím vrcholem narazíme na výraznou odbočku doprava, po které dojdeme do Ořechova. Pokud bychom pokračovali dále po svážnici, dojdeme nad Skřínářov, na silnici, která jej spojuje s Heřmanovem.

Autor: Ing. Alois Koukola, CSc.

Prameny: Archiv společnosti Lesy České republiky s.p., Lesní správa Náměšť nad Oslavou a archiv Regionální učebnice

Vydavatel: Informační centrum a Klub kultury Města Velké Bíteše, příspěvková organizace

Grafická úprava: Ondřej Šimeček

Sazba, osvit, tisk: EUROTISK s. r. o., Uherský Brod

Náklad: 2 400 výtisků Vydáno: Květen 2013

Foto titulní strana: Krajina nad Ořechovem (Foto: Alois Koukola) | Myslivna Rohy (Foto: Alois Koukola)

Foto poslední strana: Holínkovský rybník u Skřínářova v pozadí se Svatou horou (Foto: Archiv Regionální učebnice)

Krajina nad Ořechovem (Foto: Alois Koukola)

| Silnice Skřínářov - Heřmanov, uprostřed Svatá Hora |
Foto: Archiv Regionální učebnice

| Chráněná orchidej v oblasti naučné stezky - Prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*) |
Foto: Alois Koukola

Informační centrum
a Klub kultury
Velká Bíteš

Velká Bíteš:
jedinečná a pohostinná

BÍTEŠSKO.com
kulturně společensko informační portál

